

е и сянката на думите на д-р Кръстев за самия Славейков²⁶. Заглавието на една от мистифицираните книги „На Балкана“, прехвърляйки асоциации към Ботев, но и сочейки творба на Славейков²⁷, сгъстява образа на условния автор в модерна редакция на традицията.

Отношението на Славейков към традицията е едновременно съхраняващо и модернистично негативно: „*Благодат за тоя млад народ е, както в обществения му живот, тъй и в литературата, че той не си вързва волята с [...] мъртавини на традицията*“ (с. 183). Думите са мистифицирани като цитат „*на един чужденец за нас*“ (с. 183). Славейков, който зад имена маски представя Други автори (и български, и чужди) и разказва за себе си като някой Друг, често използва и обратната перспектива – погледа на Другите към нас. Тази позиция на допустимо различие, на сложна обвързаност се запазва дори когато в безпardonния изказ и груби коментари бихме могли да заподозрем лична непримиримост към идеи, автори, позиции, естетики. Мистификацията на Славейков е много повече от лична книга – разказ чрез биографични и авторски синтези на *духовната история и историята на идеите* в българското общество в края на XIX началото на XX век.

Духовната история на своето време Славейков чете като проекция на миналото в настоящето, спасяваща връзка между бреговете на времето, вечно връщане към „*нашето възраждане, от мнозина считано като нещо вече отдавна преминало, а което всъщност може би сега почва*“ (с. 100). Представянето на един от авторите прехвърля мост на смисъла между „*пътрия – външно и вътрешно – живот на епохата на възраждането*“ и „*творенията на ония модерни европейски писатели ... (на) мощни духом хора и силни страсти*“ (с. 85). За Славейков българското Възраждане е вечно жива епоха на духа, която намира основанията си в

²⁶ В Предговора към „Стихотворения“ на П. К. Яворов от 1904 г. Славейков пише: „*Ето защо се съмнявам аз, че и критици, и читатели не са разбрали [...] и не ще ги разберат [...] тези стихове [...] докато [...] чувството за хубавото не се превие в душата им.*“ (Цит. по: Яворов, П. К. Стихотворения, с предговор от П. Славейков, второ издание. С., 1904, с. X–XI). Сходна е оценката на д-р Кръстев за Славейков: „*Ала тоя мълком от всички непризнаван поет – художник няма никакви връзки нито с публиката, нито с критиците [...] Неговото време – и въобще времето за разбиране на истинско изкуство – ще настане [...] когато по-млади поети, обжегнати от негова душевен жар [...] подготвят публика и критици.*“ (Цит. по: Миролюбов, В. Млади и стари. Критически очерки върху днешната българска литература. Тутракан, 1907, с. XVI–XVIII).

²⁷ „На Балкана“ – първа публикация в „Мисъл“, 1897, VII, кн. 4, със заглавие „Прелюдия. Из втората песен на „Кървава песен“. (Славейков, П. П. Съчинения. Т. 1. Съставителство, коментар и редакция Ст. Михайлова, К. Михайлов. С., 2001, с. 399.)